

D IDELIO ČIA DAIKTO, kad ji lyg vakar parsivežė pri-
buvėją... Visas kaimas jau seniai žinojo, kas turi nu-
tikti, jau seniai moterėlės ir kiemuose, ir šventoriuje
liežuviais buvo apmetusios ir ataudusios visus galimus įvykius.
Kasmet kas nors miršta, kasmet kuriame nors kieme sukrykš-
čia nauja gyvybė. Dabar tik jos kieme sujudimas...

Tada pirmas vaiko krenkštelėjimas ir verksmas giliai įstri-
go Viktorijai į širdį. Stebėdama naujo žmogelio atėjimą į pa-
saulį ir drebdama dėl jo ateities ji visa savo esybe persiėmė tuo
nepatirtu motinystės jausmu, kurio jai nedavė likimas. O kai
paėmė nupraustą vaikutį iš geldos į savo rankas, kai savo ran-
komis pajuto trapų jo kūnelį, pamatė raukšlėtą veidelį, mažy-
tes rankutes ir kojytes, per kūną nuėjo nesuprantamas šiltas
drebulys, kokio gyvenime ji dar nebuvo pajutusi. Ji džiaugėsi
ir bijojo. Džiaugėsi, kad galės patirti tą motinų laimę, kurią
jos nešioja širdyje augindamos savo atžalas, ir bijojo palūžti
prisiimdama didžiulį rūpestį ir atsakomybę prieš tą bejėgę tik
ką atėjusią pasaulin būtybę.

Nuo pat ryto paskirstęs šeimynai darbus Aleksas zujo po
namus. Moterys, supykusios už painiojimąsi po kojų, išprašė
jį lauk. Kurį laiką pasistumdęs kieme, pradėjo tempti į seklyčią

lopšį, vygę, vadžias... Nekreipdamas dėmesio į moterų priekaištus, kad yra laiko, kad dar spės lopšį pakabinti, kad suvystytas vaikas ir lovoje ant patalų gali pagulėti, darė tai, kas jam atrodė reikalinga. Palubėje prie skersbalkio per vidurį pririšo vygę, o storąjį jos galą pritvirtino prie lubų. Supjaustęs naujai nuvytas vadžias jų galus pririšo prie lopšio kampų ir pakabino lopšį prie vygės plongalio. Pabandė, ar stipriai laikosi, ar gerai linguoja...

– Ar gerai, ar pasieksi? – pasilenkęs prie Elenos paklausė Aleksas.

Žvilgtelėjusi į Aleksą Elena tylėdama nosisuko į sieną. Dabar ji su niekuo nenorėjo šnekėti. Kai Viktorija paguldė jai prie krūtinės suvystytą vaikutį ir šis apžiojęs krūtį pradėjo čepsėti, ją netikėtai nupurtė vidinis šaltis. Pasijuto kaip lapė, įkišusi koją į brakonieriaus gudriai paspęstus spąstus... O čia ir pats brakonierius atėjęs lenda, neduoda ramybės...

Klausydamasi žindomo vaiko inkštimo ji net žiūrėti į Aleksą nepanoro, o stengėsi suvokti, į kokią padėtį pakliuvo ir ką toliau daryti.

„Maža ką Aleksas paisto. Gyvenk čia, girdi, visą gyvenimą, augink vaiką ir būsi ponis... Durnas jis ar ką? Svetas dar to nematė, kad savam vyrui gyvam esant gyvenčiau su svetimu, svetimoje šeimoje kaip antra žmona, o tikroji jo pati, gospadinė, būtų laikoma tarnaitės vietoje. Vargšė moteris ta Viktorija. Ji nieko blogo nei sakė, nei darė, kai su Aleksu škurlius į krūvą sumečiau. O ir ką ji galėjo sakyti? Aleksas vis tiek nebūtų jos klausęs. Imdama auginti vaiką Viktorija klauso Alekso ir gelbėja save iš bėdos. Apšturkijo kartą kitą, kai norėjau atsikratyti vaiko, o daugiau nė pusės žodžio... Viktorija bijo Alekso, kaip

įmanydama nori įtikti, pataikauja, gatava dėl jo utėlę į peklą varyti, tik tas ar nemato, ar nenori matyti jos atsidavimo. O prie manęs prikibo kaip lapas pirtyje prie šlapio užpakalio... Velniai jų nematė! Ne mano reikalas dėl jų galvą sukti! Ne aš, o jie abu norėjo vaiko, tai dabar tegu juo ir džiaugiasi, tik kaip nuo jų atsikratyti, ištrūkti iš tos bėdos ir toliau gyventi?“

Neapsikentusi Alekso prikľumo Viktorija dar kartą bandė išprašyti jį iš trobos:

– Ar kito darbo neturi, kad painiojiesi visiems po kojų, baladojiesi, neduodi nei bobai, nei vaikui pailsėti...

– Ne tavo reikalas, – riktelėjo Aleksas, bet susizgribęs, kad troboje jis ne vienas, nutilo ir apsisukęs išstyrino lauk.

Saulei kryptant vakarop Aleksas paliepė vaikiui:

– Tamošiau, pakinkyk Bėriuką, parveši Donatą namo į Micaičius.

Tuo tarpu pats nukabino iš kamino kumpį, lašinių palatį, porą rinkių dešros, sukrovė į naujai pintą krepšį ir padavė Donatai. Ši pavartė krepšį, keistu žvilgsniu dėbtelėjo į Aleksą, į Viktoriją. „Čia dabar kas per prajovai, – toptelėjo Donatai klausimas, – svetima boba gimdo, o gaspadoriai storojasi... To dar sviete nemačiau.“ Šyptelėjo, bet nieko nesakė. Aleksas su nerimęs paklausė:

– Ar užteks?

– Cibulių kasą dar galėjai pridėti, – nesivaržydama paprašė Viktorijos Donata.

– Tuoį atnešiu... – Viktorija nukabino nuo sienos virtuvėje kasą svogūnų ir įdėjo į krepšį.

– O tai dėkui. Manosios jau visai pasibaigė, – subambėjo Donata, pūškuodama palengva apsiavė veilokus, apsilvilo

kailinius, apsisiautė skara. Apsitutūlojusi išsiritė į kiemą ir Viktorijos padedama išsiropštė į ratukus. Krepšį su atlygiu Aleksas padėjo Donatai prie kojų ratukuose.

IŠLEIDĘS DONATĄ Aleksas iki vakaro vaikščiojo pasipūtęs kaip kalakutas, sukdamas ir riedamas ūsų galus į viršų. Džiaugėsi: „Pagaliau! Po tiek metų laukimo, rietenų ir teismų nors viena boba jį suprato ir neapgavo. Dabar augs įpėdinis, bus kam palikti žemę, savo triūsą ir prakaitu užgyventą turtą, o paaugęs galės padėti dirbti... Pradžioje ganys karves, o paskui ir prie sunkesnių darbų stos. Jei Elena iki šiol nesipešė su Viktorija, tai ir toliau nesipeš. Elena bus ponija, o Viktorija tegu sau dirba kaip dirbusi. Elena, žinoma, taip pat nesėdės rankas sudėjusi: iš pradžių prižiūrės vaiką, tvarkysis apie namus, verps, aus, o paskui pamatysim... Justukas jau nuo pavasario gali karves ganyti, taigi...“

Viktorija džiaugėsi, kad Agota pasiliko tarnauti antriems metams, nes Elena perėdama sunkesnių darbų vengė. Nepakėlus sunkesnio kibiro su jovalu kiaulių nepašersi, pamelžusi karves pieno namo neparneši. Viena pati, be Agotos paspirties ji būtų galą gavusi besiplėšydama, nes Elena per žiemą sėdėjo prie šilto pečiaus, verpė linus ar vilnas, net austi nenorėjo: nėščiai rankas kilnoti audžiant mat nesveika... O dabar tai visai būtų rieta, nes ji nebespėtų ir gimdyvę slaugyti, ir vaiką žiūrėti, ir kitus darbus dirbti. Nuo ryto lakstydamą nuo vieno darbo prie kito iki vakaro Viktorija visai nusiplūkė. Eidama

gulti suklupusi prie Mergelės Švenčiausiosios paveikslu Viktorija meldėsi ir prašė kūno ir dvasios stiprybės:

– Motina Dievo, visų motinų užtarėja, gyvybės šaltini, suteik man jėgų pakelti sunkią gyvenimo našą... Tu auginai savo sūnų, matei jo kančias, žinai, kaip Tavo vaikas kentėjo nuo piktų, nedorų žmonių, tai pamokyk mane, kaip apsaugoti jį nuo neprietelių, gyvenimo negerovių, ligų ir pasaulio pykčio, suteik man jėgų ir meilės jam, kad prireikus nedvejodama atiduočiau už jį savo sveikatą ir gyvybę... Tu motina, Tu patyrei neapsakomą skausmą matydama nukryžiuotą savo sūnų, Tu žinai viso svieto motinų skausmą, kurį joms tenka patirti dėl savo vaikų, tai, prašau Tavęs, suteik man dvasios tvirtybės atspirti visoms nelaimėms, visiems sunkumams, kurie manęs dar laukia, kad aš jį užauginčiau Dievo meilėje ir išleisčiau į svietą. Išmokyk mane tos meilės, kuria motinos myli savo vaikus. Aš norėjau savo vaiko, aš laukiau, aš kentėjau, tik ne mano kaltė, kad nuo mano žmogaus ne iš mano iščių tas vaikas išvydo pasaulį... Prisiekiu Tau, kad mylėsiu jį labiau už save, negailėsiu dėl jo nei sveikatos, nei gyvybės ir nuo šios dienos aš gyvensiu tik jam...

IŠAUŠUS SEKMADIENIO RYTUI Aleksas nusiskuto, nusiprausė, užsukęs į seklyčią pažiūrėjo į miegančią Eleną, vos vos pajudino lopšį ir džiaugdamasis saulėtu rytu, pagautas pakilios nuotaikos pavėniais nustyrino dar kartą pažvelgti į savo žemės valdas. Praėjęs pro Kadrickio, Vinkaus, Verbos ir Varnelės gyvenimus atsisėdo ant Ventos kranto prie jau seniai apleistų,

pušimis ir beržais apaugusių kapelių. Žiūrėdamas į raibuliuojantį upės vandenį susimąstė.

„Kiek vandens nutekėjo pro šiuos kapelius, kiek žmonių likimų slepia apleistų kapelių žemė? Čia, ant šio smėlėto Ventos kranto, bene paskutiniai buvo palaidoti jo tėvai. Gal čia guli ir jo tėvų tėvai? Dar tebestovi pakrypęs į akmenį įcementuotas geležinis kryžius su prikalta prie jo alavine mūkele. Šiuose kraštuose augo, dirbo, gyveno ir mirė jo tėvai ir seneliai. Prie šio Ventos kranto užaugo, ganė karves, išmoko dirbti žemę jis pats, tai dabar to išmokys savo vaiką...

Kai gerai pamislini, tai kožną gyvą sutvėrimą gyvenimas savaip mūcija, vis prie kitokio kryžiaus kala, o mirusį visada į žemę užkasa. Po mirties žemėje tik žmogaus kaulai belieka, o kūnas išnyksta ir, kaip sako Šventas Raštas, iš žemės dulkės atsiradęs žmogus į tokią pačią dulkę vėl pavirsta... Taigi, kad iš žemės atėjęs, į žemę ir nueina amžino poilsio, o kryžius tik ženklina tą vietą, kurioje miręs žmogus vėl susimaišė su žeme. Negi tik mūkelė gali įamžinti gyvenusio žmogaus kančią? Ar supras kas nors, kiek nerimo naktų jis praleido galvodamas apie gyvenimo prasmę... Kam jis būtų gyvenęs, jei po savęs įpėdinio nebūtų palikęs? Lengva kunigui samprotauti, kad žmogus turi dorai pragyventi tam, kad po mirties patektų į dangų. Danguis dangumi, iš jo dar niekas negrįžo, nepasakė, kas ten per gyvenimas, jei jis iš viso ten yra. Kvailystės... Gyvam ne apie peklą ar dangaus karalystę reikia galvoti, o apie žemę, ką žemėje po savęs palikti. Tik darbo vaisiai primins kitiems, kad ir tu, žmogau, šioje žemėje gyvenai...”

Dar kartą pažiūrėjęs į Ventos vingius, numojęs ranka, lyg su kažkuo besiginčydamas, Aleksas pakilo, pamėgino ištiesinti

pakrypusį kryžių, o nepasisėkus nutarė kitą kartą atsinešęs kastuvą apkuopti tėvų kapą ir ištiesinti kryžių. Pažiūrėjęs į mišką už upės, į tėkmėje raibuliuojantį vandenį, Aleksas patraukė link kalvos, pirkto iš Ketūnų. Ėjo žvalgydamasis aplinkui ir galvodamas:

„Gera susiklostė... Į Ventą prie kapų rėmėsi jo tėvų žemės rėžis, o dabar į ją remiasi visa jo žemė. Prie upės priesmėlis, toliau gera derlinga dirva, tik tose pelkėse įkalnėje link Ventos pavasariais, nors jau daug griovių iškasta, dar ilgai tyvuliuoja vanduo... Dar daug darbo bus sausinant tą pakalnę... Verbą reikės samdyti. Jo žemė greta. Tada ir iš jo žemės vanduo nutekės į Lendrupį, abiem bus geriau, darbas mažiau kaštuos. Ir durpynas kitoje kalvos pusėje neduoda ramybės: kiek jau rauta, kiek kirsta, bet dar vis pilnas kadagių, kemsynų, karklynais apaugęs...“

Praklampojęs tyvuliuojančią pelkę, praėjęs apušrotą* Aleksas sustojo proskynoje ant kalvos ir apsižvalgė.

„Graži vieta, ažuolai auga, lazdynai aplinkui, keli milžiniški beržai dangų remia. Bus pavasarį sulos, o riešutų – rudenį. Nuo čia visa jo žemė kaip ant delno matosi. Tikrai gera vieta. Pradžioje pastatysiu pirtį, tvartus... Kol perstatysiu trobą, pirtyje galėsim ir pagyventi... Po poros trejeto metų išrovus karklynus padidės pievų plotai, bus šieno, bus kur karves ganyti. Reikės bandą didinti, veislinių karvių pirkti... Tik kaip tuos akmenis iš kalvos išrupūžinti? Sėdi įsirausę į molėtą žemę taip, kad, rodos, nė pats velnias jų iš jos neišraus...“

* Miško tipo vietovės pavadinimas, kilęs iš drebulynų (apušynų).

Gera, kad pagaliau gimė įpėdinis! Dabar jau ne tik pavasario, bet ir rudens dienos bus ilgesnės ir šviesesnės. Ką ten dienos – visas gyvenimas! Dabar mano giminės joks velnias iš čia nebeiškrapštys.“

Pelke ir pakrūmėmis pro Klumbio tvartus Aleksas grįžo namo ir dar ilgai užsisvajojęs, užmiršęs ūkio darbus trynėsi troboje, painiojosi moterims po kojų, žingsniavo iš kampo į kampą, o išėjęs į kiemą vaikščiojo kaimo keliu pakiemiais, žvalgėsi, kurį kaimyną pašnekinti, pasigirti įpėdiniu, tik visi buvo užsiėmę savo reikalais, o į Alekso pusę nors ir pažiūrėdavo su pašaipų veide, bet nudavė, kad jo nemato, ir niekas nieko neskubėjo teirautis...

Supratęs, kad be reikalo tuščiai stumdosi po pašalius, Aleksas sukruto: gana be darbo valkiotis ir tuščiai svajoti. Svertimi, samdyti be jo paties ir jo priežiūros gali visą gyvenimą vėjais paleisti. Dabar, kai jis jau turi kam gyventi, reikia suimti save į nagą ir keleriopai daugiau dirbti.

ELENA PO KELIŲ DIENŲ pakilo iš lovos, o Aleksas, kur buvęs, kur nebuvęs, žiūrėk, jau ir sėdi greta jos, ir ne tiek į vaiką, kiek į ją spokso. Neapsikentusi jo įkyrumo Elena ne kartą apsimetė negaluojanči, kad tik jis greičiau išeitų iš trobos, o kai jis, radęs ją vieną su vaiku kambaryje, norėjo apkabinti, supykusi drėbtelėjo:

– Nedurniuok, nelįsk, gava, ko norėjai, bene dar negana...

– Apetitas kyla valgant, – sukdamas ūsą mėgino juokauti Aleksas.

– Bene darbo neturi, kad po trobą triniesi? – jau geruoju Elena bandė išprašyti Aleksą lauk, nes jai pradėjo nusibosti nuolatinis jo trainiojimasis aplink.

Dar kiek pasisukaliojęs Aleksas išdyrino lauk...

Taip tęsėsi ne vieną dieną. Elena suko galvą, kaip jai išbristi iš tos dviprasmiškos klampynės, į kurią ją įstūmė Aleksas. Vystydama vaiką ji prasitarė Viktorijai galvojanti paieškoti darbo kitur, o gal gyventi pas tėvus, kurie neseniai persikraustė į Bijūnėlius.

– Negyvensiu aš čia visą gyvenimą. Įpėdinio norėjot, gavot, tai ko dar jum reikia? Man Justuką reikia užauginti, išleisti į žmones...

– Pabūk dar mėnesį kitą, pažindyk vaiką, kol sustiprės...

– Vaikui žindyti galit ožką nusipirkti...

Viktorija pasibaisėjo tokia Elenos šneka. Taip, ji žino, kad Elena nenorėdama vaiką susigavo, bet kad krūtimi savo pagimdyto vaiko maitinti nenorėtų, to ji negalėjo suprasti. Viktorija supykusi drėbtelėjo:

– Tau, matyt, papų labiau gaila, kaip savo pagimdyto vaiko...

– Tu pati žinai, kad aš jo nenorėjau, o gimdžiau Alekso ir tavo prašymu.

Viktorija suprato, kad susibarusi su Elena nieko nepeš, o bus tik dar blogiau, todėl nutilo. Ji mato, kad Elena ne iš meilės nuo Alekso vaiką susigavo, o pasikutenti nenorėdama, tik kaip Aleksas to nesupranta ir suprasti nenori. Visai dėl tos bobos, matyt, pakvaišo...

Dabar Viktorijai jau nebesvarbūs pasidarė Elenos ir Alekso santykiai. Vienintelis jos rūpestis – kad tik jie prie jos pačios nelįstų ir netrukdytų auginti vaiko. Dingstimi, kad jai bus

geriau prižiūrėti vaiką, o iš tikrųjų norėdama atsikratyti Alekso artumo miegant vienoje lovoje, Viktorija pasiūlė Elenai persikelti miegoti į alkieriuką, o ji pati su mažiuku ir Agota liks seklyčioje. Justukas gali su vaikiu miegoti...

Ilgai negalvojusi Elena sutiko.

Sugrįžęs pietų ir pamatęs iš seklyčios patalynę nešančią Eleną Aleksas išsigando.

– Kur dabar kraustaisi? – nesupratęs, kas namuose dedasi, paklausė Aleksas.

– Nuo šiandien alkieriuke miegosiu.

Aleksas net paraudo, kad be jo žinios tokia velniava namuose darosi. „Po velnių! Kaip jam dabar naktį aplankyti Eleną? Alkieriukas čia pat, beveik greta lovos, kur jis su Viktorija guli, tik už durų... Kaip su Elena pašnekėti, kai iš jo viskas girdėsis... Jam pačiam nuspjauti į tai, ką Viktorija gali pasakyti, tik kodėl Elena to nori?“

– Katra sumislijot tas nesąmonės? – piktai primerkęs akis ir suspaudęs lūpas pro dantis iškošė Aleksas.

– Gaspadinė pasiūlė... Man bus dar geriau, nereikės naktį prie vaiko šokinėti.

– Aš jai, rupūžei, parodysiu tokį gerumą... Dantų nesurinks...

Pamatęs į trobą iš tvarto grįžtančią Viktoriją Aleksas užriko:

– Ko Eleną iškraustai? Ar gyventi nusibodo?

– Ko čia dabar durniuoji? Aš su Agota ir vaiku miegosiu seklyčioje, o Elena alkieriuke. Ir tau bus geriau vienam lovoje knarkti. Nežadinsiu naktį po kelis kartus bėgiodama prie vaiko...

Aleksas iš karto nesuprato, ką jam sako Viktorija. Dar norėjo ant jos rėkti, tik kai suvokė, kad durys į alkieriuką greta jo lovos, mestelėjo:

– Mat jus velniai, jei jau taip norit... – numojo ranka ir tylėdamas atsisėdo prie stalo.

DIENOS, KAIP IR VANDUO Ventoje, nesustabdomai skubėjo kažkur į nežinią. Jau kelinta savaitė, kai vaikutis krykštauja lopšyje... Viktorija per Velykas norėjo šnekinti Aleksą ir Elena, kad laikas vaiką krikštyti, tvarkyti popierius, bet vis dar laukė, galvodama, kad Aleksas pirmas prašneks. Kažkodėl Aleksas tylėjo. Netekusi kantrybės, kai pavalgiusi šeimyna išėjo dirbuotis, o Aleksas dar krapštėsi troboje, ji prašnekino Elena:

– Kada galvoji vaiką krikštyti? Gal jau sumislijai pati auginti, kad nieko nebesakai?..

– Ką dar sakyti? Seniai laikas.

– Aleksai, – kreipėsi Viktorija, – girdėjai, ką Elena sako? Gal per Dievakūną Micaičiuose po pamaldų pakrikštykim, kaip tu sakai? Per krikštą aš jį įrašysiu į savo metrikus, o paskui tu su Elena teisme sutvarkysi popierius...

Aleksas tylėdamas atsisėdo prie stalo. Visokios mintys sukosi galvoje. „Gal ir laikas... Ilgai pagalį drožiant šuo mėsa nuneš... Kad tik Elena atidavusi vaiką pati kitur neištratėtų, bet ko reikia, tai reikia...“

– Koku vardu galvoji krikštyti? – pasiteiravo.

– Nežinau... Gal, sakau, Roko vardą duokim... Tavo tėvas buvo Rokas, – garsiai pamąstė Viktorija.